

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Методий Иванов Ангелов, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”,
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...

научна специалност Методика на обучението по изобразително изкуство

Автор: МИРЕНА ИВАНОВА ВАСЕВА

Тема: „ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО
ИЗКУСТВО В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ“

Научен ръководител: *доц. д-р Даниела Маркова*, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-5485/25.10.2018 на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „*Интерактивни методи на обучение по изобразително изкуство в предучилищна възраст*“ за придобиване на образователната и научна степен “доктор”

в област на висше образование 1. Педагогически науки,

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...,

научна специалност Методика на обучението по изобразително изкуство.

Автор на дисертационния труд е Мирена Иванова Васева – докторант в редовна форма на докторантура към катедра “Естетическо възпитание” при Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, с научен ръководител доц. д-р Даниела Маркова от ПУ “Паисий Хилендарски”.

Представеният от Мирена Васева комплект с материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“. Той включва следните документи:

Молба по образец до Ректора за откриване на процедура; Автобиография по европейски формат; Диплома за ОКС “магистър“ с приложение; Протокол № 5 от 22.01.2018г. от КС за определяне на готовността на кандидата за предварително обсъждане; Протоколи № 6/19.02.2018 и № 9/28.05.2018 от КС с решения за доработване на дисертационния труд със срокове от по 3 месеца; Протокол № 1/20.09.2018 от КС от предварителното обсъждане в катедрата; Автореферат; Декларация за оригиналност и достоверност; Справка за спазване на специфичните изисквания на ПФ; Списък на публикациите; Дисертационен труд; Копия на публикациите по темата; Заповед за записване в докторантура; Заповед за отписване от докторантура; Заповеди за комисия за провеждане на изпити от индивидуалния учебен план (8 броя); Протоколи за издържани изпити (10 броя); Други документи, съобразно със специфичните изисквания на ФС. Приложени са и 4 еднакви компакт диска на документите в електронен вариант.

Всички необходими документи и материали по процедурата са налични и изрядни. Изискванията по процедурата са спазени.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Мирена Иванова Васева е родена на 30.03.1985г.

Завършва Националната художествена гимназия „Цанко Лавренов“ в гр. Пловдив, а бакалавърската си степен в АМТИИ в гр. Пловдив със специалност „Сценография и костюмография“. През 2010г. получава ОКС „Магистър“ в специалността „Индустриален дизайн“ към Националната художествена академия в гр. София. Като докторант, по програмата Еразъм+ през учебната 2015-2016г. специализира в Карловия университет в Прага, Чехословакия.

Има 8 години трудов стаж, работейки в сферата на дизайна на облекло и на детски играчки, както и занимавайки се с водене на курсове по изобразително изкуство за деца и възрастни. В периода от 2014г. до сега преподава към катедра „Естетическо възпитание“ като докторант и хоноруван асистент по различни дисциплини, свързани с изобразителното изкуство. Г-ца Васева е активна и като художник с творчески изяви в областта на изобразителното изкуство. Участва в редица общи, национални и международни изложби.

След конкурс Мирена Васева е зачислена като докторант в редовна докторантура със заповед № Р33-547/11.02.2014г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“. Отчислена е с право на защита със заповед № Р33-1543/21.04.2017 на Ректора.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Проблемът, разработен в дисертационния труд е с теоретико-приложно значение за обучението в предучилищна група в детската градина. Въпросът за използването на комплекс от интерактивни методи в детската градина с цел развитие на личностни качества и изобразителни умения у децата е недостатъчно разработен и проучен в методическата литература, а това прави темата актуална и дисертабилна. Постановката на целта и задачите предполагат разкриването на факторното влияние на интерактивните методи в областта на възпитанието и на методиката по изобразително изкуство в детската градина. Това налага необходимостта от научно творчество в процеса на осъществяване на дисертационния труд.

4. Познаване на проблема

От общата структура и съдържанието на дисертацията, от анализа на литературата, развитието на идеите и изводите се вижда, че докторантът добре познава основните източници и задълбочено е вникнал в научния проблем, към който се е ориентирал, добре е подготвен в теоретично и практическо отношение.

Като теоретик и практик в обучението по изобразително изкуство Мирена Васева проявява необходимата професионална и научноизследователска ерудиция и познава основните концепции, отнасящи се до изследваната проблематика. Всичко това ѝ дава

възможност отлично да се ориентира в проблематиката на дисертационното изследване и да проявява творческа оригиналност в него.

5. Методика на изследването

Докторантът е използвал подходяща методика на изследване и е разработил оригинален инструментариум за получаване, обработка и оценка на данни от качествените методи, в резултат на което е реализирал целите, заложили в основата на дисертационния труд. Методологичните параметри на научното изследване са правилно дефинирани, методите за теоретично изследване, организацията и методиката на провеждане на експеримента, както и методите за експериментално проучване (педагогически експеримент, методи за набиране на данни: анкета, наблюдение, качествена оценка на художествена продукция; за обработка на данни: сравнителен анализ на честотни дялове и др.) са удачно подбрани и поставените цели на дисертационния труд са изпълнени.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е с общ обем 231стр., от които 214 основен текст. Цитирани са 204 източника, от които 115 на кирилица, 58 на латиница и 89 от интернет. Текстът е структуриран в увод, три глави, изводи и списък с използвани източници. Отделно са представени 101 стр. приложения с доказателствен материал от цветни фотоси и друга подкрепяща информация. Съдържанието на дисертационния труд е кохерентно и цялостно.

В първа глава се прави теоретически обзор на идеи на автори, отнасящи се към интерактивните методи, разглеждат се определения класификации и държавни документи. В техническо отношение прави впечатление, че в подт.1 (с. 11-19; 23-25) липсват посочки (референции) към източниците, които се използват. Пропуски в това отношение се забелязват и при споменаване на редица автори и на други места, напр. в подт. 2.3. и 3.4. (с.39-40; 44-47; 65-67). В подт. 2.4. някои схеми и таблици не са номерирани и не са озаглавени (с. 40, 42, 47, 56,). При проследяване на текста откриваме също, че в подтемите на първата точка или липсват, или се срещат само общи изводи, които не са пряко свързани с експерименталната част. За сметка на това теоретичното разглеждане и изводите, които докторантът прави в различните части (подточки) на т. 2. и т. 3. определено имат много положителни качества. Ясно и конкретно са представени различни прояви на интерактивния подход, както въобще в изобразителното изкуство, така и в изобразителната дейност в предучилищна възраст. Сравнителната таблица на с.56, представяща различието между традиционното и интерактивно базираното обучение показва, че авторът е вникнал в същността на проблема. Независимо от техническите пропуски и на места в първия параграф на скучното и монотонно изброяване на признаци, като цяло в тази теоретична глава се разкриват редица достойнства в подготовката и качествата на докторанта, в неговия начин на изказ и съдържателна дълбочина. Тук откриваме способността му да систематизира и представя в сбит вид същностни идеи, да прави обобщения и заключения. В края на главата Мирена Васева прави редица конкретни и същностни изводи и обобщения, които са в пряка връзка с проблематиката и експерименталната част.

Във втора глава е представена експерименталната постановка на проблема, както и инструментариумът за изследването. Методологичните параметри (цел, обект, предмет и хипотеза) в т. 1 (с.89) са коректни. В подт. 1.2. са представени редица методи за набиране и обработка на данни, без да са разграничени. Посочени са предимно качествени методи, но се съобщава и за статистически, без да са конкретизирани. Един от посочените методи се повтаря в текста тавтологично. Не са посочени измерителните (оценъчните) скали, които се използват. Положително впечатление в тази глава правят добре и подробно описаните процедури и анкетната карта в подт.1.3. (с.92-100), свързани с набирането на данни от педагозите-експерти, както и тези, получавани чрез метода наблюдение. В подт. 2.2 и 2.3. (с. 103-115) докторантът е разработил *авторска система от подробни критерии и показатели* за качествен и/или количествен анализ и оценка: 1) на фактите, регистрирани при наблюдението; 2) на качествата на художествената продукция; 3) за начини за извличане на количествени данни. Представеният тук *инструментарий*, систематизиран и реализуем чрез протокол и таблици (с. 103-115), както и удачно подобрите методи, съобразени с изследваните признаци, ни убеждават в очакваната валидност на изводите от експеримента и имат приносен характер. В подт. 2.5. и т. 3. (с. 122-146) подробно са дадени методическите разработки на всяка от ситуациите на експерименталния модел, с оглед на използването на интерактивните методи, чиято ефективност предстои да се проверява.

В трета глава са представени резултатите от експеримента и техният анализ. В подт. 1.1. и 1.2. (с148-163) е направен подробен анализ на резултатите от анкетата с експертите относно полезността на отделните интерактивни методи, които ще бъдат използвани. По всеки критерий за отделните методи очертани изводи в подкрепа на тяхната ефективност. Колебливост и несигурност има в отговорите за използването на интерактивна дъска. В §.2., се анализират резултатите от качествения метод „наблюдение“ поотделно за всеки метод, с изключение на метода на интерактивната дъска. В т.3 и т. 4 са представени анализите по частните критерии и по критериите „Изобразителна грамотност“ и „Художествена изразителност“. При всеки отделен метод чрез сравнителни таблици по критерии се публикуват данните на Контролната и на Експерименталната група, прави се анализ и се констатираат значителни положителни резултати. В т. 5 са представени резултатите и изводите за метода „интерактивна дъска“, от които нагледно се виждат по-ниските резултати в сравнение с останалите методи. Изводите, които прави докторантът накрая на трета глава и в заключението показват неговите възможности системно да анализира данни и да избира правилни методи за обработка и анализ, съобразно спецификата на признаците, които изследва. Съществен е фактът, че чрез изследването се отхвърля един от методите като неподходящ за използване в изобразителните дейности в предучилищната група.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд на Мирена Васева притежава редица постижения в областта на изследваната проблематика, които са както от теоретичен, така и от приложен характер. Най-съществените от тях са:

- Изяснени са същностните особености на интерактивните методи на обучение, дадени са подходящите за приложение в обучението по изобразително изкуство и за предучилищното обучение в детската градина;
- Проучен и представен е наш и чужд опит, свързан с приложението на интерактивните методи в обучението;
- Създаден е теоретико-приложен модел за художествена интерактивност, приложим в обучението по изобразително изкуство в предучилищна група на детската градина;
- Разработен е адекватен за измерването явление диагностичен апарат със съответните критерии и показатели;
- Доказано е, че приложението на модела за художествена интерактивност влияе положително, освен на изобразителните умения, но така също и на развитието на ценни личностни качества на децата;
- Съществуващата педагогическа система е обогатена чрез въвеждане на съвременни педагогически похвати, основани на интерактивността, с ефективна система от съдържателни тематични разработки за ситуации за педагогическо взаимодействие по изобразително изкуство в предучилищна възраст, отговаряща на изискванията на нормативните документи за обучение;
- Изяснено е, че методът на интерактивната дъска е неподходящ за приложение в предучилищна група на детската градина.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът представя 6 публикации в сборници с доклади от научни конференции от периода 2014-2017г., а от тях понастоящем една е под печат. Четири са публикувани в сборници на Педагогическия факултет при ПУ „Паисий Хилендарски“ и две в сборници от Международен педагогически форум „Класика и иновации в педагогическата практика“, провеждан в Асеновград. Всичките публикации са на български език. Пет от статиите са индивидуално дело на автора, а една е в съавторство.

Представените публикации основно са с теоретико-методически характер и са от участия в научни конференции. Четири са пряко свързани с теоретичната част на дисертационното изследване и са центрирани около проблема за интерактивните методи и техните възможности за развитие на изобразителните способности, а други две представят опита на докторанта във връзка с темата от работата му по програма Еразъм в Прага, Чехия. От представените материали се вижда растежът на докторанта във времето по отношение на стила на писане, точността на изказа и начина, по който прави изводи.

9. Лично участие на докторанта

От съдържанието на дисертационния труд и на другите представени материали, от единството на стила на писане, дълбочината на разсъждение в тях и от други особености при оформянето на текстовете ясно се вижда, че *проведеното дисертационно изследване, написването и оформянето на дисертационния труд, на реферата и на публикациите са индивидуално дело на докторанта.*

10. Автореферат

Авторефератът е с обем от 40 стр. Като цяло текстът е стегнат и лаконичен и предава в кратък вид основното съдържание. Теоретичната първа глава са предадена по-сбито, докато повече внимание е обърнато на втора и особено на трета глава, в която са представени резултатите и изводите от анализа на експерименталното изследване. Резултатите са онагледени със сравнителни таблици и чернобели стълбови диаграми, които не са номерирани и някои от които губят яснота поради черно-белия печат.

В текста са обхванати съществените теми, подтеми и смислови акценти на дисертационното изследване, отразени са основните резултати, постигнати в дисертационния труд, представени са изводите, заключението, както и приносите, които дисертантът счита, че носи неговият труд. *Авторефератът е написан според изискванията за този жанр.*

11. Критични забележки и препоръки

Да се провери целият труд и да се поправят пунктуационните, стилови, граматични и правописни грешки.

В първа глава да се посочат източниците, да се номерират и озаглавят схемите и таблиците;

В края на точките, подточките или на главата, където се проследяват мнения на автори относно дефиниции или класификации би следвало да се направи критичен анализ и да се изведат свои такива, или да се посочи от кои автори ще се заимстват и ползват в този труд;

При посочване на източник в текста това да става в близост до името на автора;

Да се изяснят и разграничат понятията „подход“ и „метод“ по отношение на интерактивните методи и да не се смесват като синоними и взаимозаменяеми в текстовете на дисертационния труд и на автореферата (дис., с.73; автор., с.8-12).

Във втора глава да се формулира нулева хипотеза и в трета глава да се направят изводи и относно нея.

В трета глава вместо битовия израз „средни оценки“ да се използват правилни статистически термини.

Таблиците № № 1 (с.166), 2 (с.167), 3 (с.172), 4 (с.175), 5 (с.179) и 6 (с.182) да се редактират, за да станат по-ясни и прегледни. Процентните дялове и абсолютните числа да бъдат на един ред, а не едно под друго;

На с. 178 да се поправи и напише „визуализация“ вместо „драматизация“;

Да се синхронизира навсякъде граматичното време и то да бъде сегашно историческо;

В диаграмите в автореферата да се използват различни по светлосила степени.

12. Лични впечатления

Личните ми впечатления от г-жица Мирена Васева са добри. Той е скромнен, работлив и любознателен човек, амбициозна е по отношение на своето професионално развитие. Ерудирана е в професионалната област, в която работи, настроена е творчески, много добре

общува с колегите, отлично умее да работи в екип, прецизна в изпълнението на поставените ѝ професионални задачи и отговорности.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Редуцираният модел (без използване на интерактивна дъска), предложените методи и педагогическата технология с използване на художествена интерактивност, предлагани от докторанта, могат да бъдат реализирани при работата с децата от подготвителна група в предучилищната възраст, а отделни методи и в групите с по-малки и по-големи деца.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *определено съдържа научно-приложни и практико-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания* на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати *напълно* съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Мирена Иванова Васева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Методика на обучението по изобразително изкуство“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Мирена Иванова Васева** в област на висше образование: 1.Педагогически науки, професионално направление: 1.3.Педагогика на обучението по ... докторска програма „Методика на обучението по изобразително изкуство“.

30.11.2018 г.

Рецензент:

/ доц. д-р Методий Ангелов /